

Dr. Metod Berlec

urednik, TV-voditelj, predavatelj

»Koncept nacionalne države se v 21. stoletju sooča s številnimi globalizacijskimi in neglobalizacijskimi dejavniki, ki vplivajo na njeno delovanje«

☞ Peter Truden | ☞ Polona Avanzo

Z glavnim in odgovornim urednikom Demokracije dr. Metodom Berlecem smo spregovorili o njegovi znanstveni monografiji Nacionalne države na udaru globalizacije – Pomen in vloga nacionalne države v globaliziranem svetu.

Dr. Berlec, kar nekaj časa je trajalo, da sem vas pregovoril, da daste intervju za revijo Demokracija na temo vaše znanstvene monografije Nacionalne države na udaru globalizacije. Zakaj ste bili glede tega zadržani?

Zato, ker kot voditelj oddaje Beremo na televiziji Nova24TV z veseljem s sogovorniki predstavljam njihove knjige. Pri svoji sem nekako v zadregi. Nisem tip človeka, ki bi na veliko promoviral samega sebe in svoje delo. Morda je to moja napaka. Lažje mi gre od rok predstavljanje dela in knjig drugih. Podobno je pri urednikovanju revije Demokracija. Poleg tega uredniško, voditeljsko in predavateljsko delo vzame veliko časa, tako da morajo druge stvari počakati.

Kot je razvidno iz uvoda v vašo knjigo, je le-ta rezultat vašega doktorskega študija sociologije.

Drži. Konec avgusta 2016 me je prof. dr. Matevž Tomšič povabil k doktorskemu študiju sociologije na Fakulteti za uporabne družbene študije v Novi Gorici. Sam o tem nisem nikoli razmišljal. S pomočjo družine sem se potem s težkim srcem odločil, da se lotim tega velikega izziva, saj ob redni novinarsko-uredniški službi in vodenju oddaje Beremo to niti približno ni lahko. Ves prosti čas in dopusti so šli za študij in pisanje doktorske disertacije, ki sem jo uspešno ubranil maja 2022. Spomladi letos pa je nekoliko korigirano izšla še v knjižni obliki pri londonsko založbi Vega Press LTD, za kar se zahvaljujem dekanu FUDŠ prof. dr. Borutu Rončeviću.

Koga ste imeli pri tem v komisiji? Na zagovoru doktorske disertacije ...

Poleg mojega mentorja prof. dr. Matevža Tomšiča še prof. dr. Mateja Makaroviča kot predsednika in prof. dr. Bogomila Ferfila kot člana. Vsem trem sem hvaležen, da so me

s svojimi nasveti in pripombami usmerjali pri raziskovalnem delu. No, naj se na tem mestu zahvalim še dr. Božu Cerarju, dr. Bogomilu Ferfilu, dr. Andreju Finku, dr. Ernestu Petriču, dr. Dimitriju Ruplu, dr. Igorju Senčarju, dr. Tomislavu (Tomu) Suniću in dr. Milanu Zveru, ki so bili leta 2019 za potrebe moje doktorske disertacije pripravljeni dati poglobljene intervjuje na temo naroda, države in globalizacije. S svojimi strokovnimi razmišljanji, poznavanjem tematike in praktičnimi izkušnjami so mi bili vsebinsko v veliko pomoč.

Na zadnji strani vaše monografije piše, da ta »pomembno bogati slovenski družboslovni prostor s politološko-sociološkim vpogledom na nastanek narodov, držav in vplivov globalizacije na sodobne nacionalne države«.

No, upam, da sem k temu vsaj nekoliko prispeval, saj sem v prvi fazi povzel številne definicije, razmišljanja, ugotovitve domačih in tujih strokovnjakov na temo nastanka narodov, držav in globalizacije. Pri čemer sem se posebej fokusiral na nacionalne države in izzive, s katerimi se soočajo. V drugi fazi pa sem nekatere stvari na podlagi razlag mojih prej omenjenih sogovornikov in lastnih raziskav nadgradil. Seveda si ne domišljam, da sem »odkril Ameriko«, ampak da sem opozoril na nekatere stvari, ki so v sedanjem turbulentnem času relevantne tako za dogajanje v Sloveniji, Evropi kot svetu.

S kakšnimi izzivi se torej soočajo nacionalne države?

Koncept nacionalne države se v 21. stoletju sooča s številnimi globalizacijskimi in neglobalizacijskimi dejavniki, ki vplivajo na njeno delovanje; od ekonomije in svobodnega trga, tehnološke (digitalne) revolucije, mednarodnega sodelovanja, transnacionalnega povezovanja, univerzalizacije in standardizacije, geopolitike in s tem povezanega boja za vpliv in moč, globalne (civilne) skupnosti, kulturne globalizacije, demografije in (zakonitih ter nezakonitih) migracij, do multikulturalizma, politike identitete in verskega ekstremizma.



Metod Berlec

**NACIONALNE DRŽAVE
NA UDARU GLOBALIZACIJE**

omen in vloga nacionalne države v globaliziranem svetu



Domnevam, da to vpliva na suverenost nacionalnih držav?

Prav gotovo. Vsi pravkar omenjeni dejavniki vplivajo na suverenost držav. Suverenost je politična neodvisnost, se pravi izvirna oblast, ki nad seboj nima nobene višje oblasti. Suverenost posameznih nacionalnih držav je danes omejena z mednarodnim sodelovanjem, mednarodnimi institucijami, razvojem znanosti, novih tehnologij, s pretokom ljudi, blaga in kapitala, pri čemer smo danes soočeni s t. i. neomedievalizmom (novo srednjeveškostjo), se pravi stanjem, v katerem je politična oblast razpršena med lokalne, nacionalne in nadnacionalne institucije, pri čemer ima država pri ljudeh še vedno največjo avtoriteto.

Se pravi, da globalizacija spodjeda nacionalne države?

V določeni meri prav gotovo, o čemer sem ravnokar govoril. O tem v knjigi podrobno pišem. Se je pa potrebno zavedati, da se pretirava z gledanjem, da globalizacija spodkopava nacionalno državo in da se na globalizacijo gleda predvsem kot na akterja, na nacionalno državo pa kot na subjekt in ne obratno. Pravzaprav so nacionalne države med ključnimi ustanovami (akterji), ki so ustvarile globalizacijo in so njen sestavni elementi.

Kako to mislite?

Nacionalne države pogosto sooblikujejo globalizacijo ali globalne politične forume, da bi ohranile ali razširile svojo moč in zaščitile svoje nacionalne interese. Bili so ključni akterji v prejšnjih obdobjih globalizirane politike, kot so imperiji, kolonizacija, svetovna trgovina, vojskovanje in diplomacija. So gradniki sodobne globalne družbe ali pa so hegemoni in prevladujoče sile v obliki, ki jo le-ta ima. Z ekonomskega vidika so države tiste, ki so regulirale svetovno gospodarstvo in omogočile številne vidike njene razvoja, na primer globalizacijo podjetij in posledično globalizacijo proizvodnje, trgovine in potrošnje.

Ob tem pišete tudi o »globalizirani nacionalni državi«?

Drži. Naj na tem mestu citiram del definicije, ki sem jo pri tem oblikoval: »Globalizirana nacionalna država je tako tista, ki je notranje suverena, a hkrati del svojih pristojnosti prenaša na nadnacionalno raven, kot je recimo Evropska unija, da na transnacionalni ravni oblikuje različne politike. Hkrati je močno vpeta v delovanje različnih mednarodnih organizacij in priznava pristojnost ter legitimnost takim institucijam, kot so različna mednarodna sodišča ... Globalizirana nacionalna država zna kljub povečani raznolikosti ohranjati družbeno kohezivnost, ki jo še vedno diktira prevladujoča etnična oziroma narodna skupnost. Je torej država, ki je sposobna normalno funkcionirati v prepletenosti različnih mrež, ki povezujejo sodobni svet.«

Opozarjate, da na nacionalne države bolj kot vsi drugi vidiki

globalizacije vplivajo politika multikulturalizma, selitve prebivalstva in predvsem sama demografija.

Drži. Na to je opozorila tudi moja državocentrična/etnocentrična taksonomija za leti 2001 in 2011, ki je nadgradila državocentrično/etnocentrično taksonomijo Gunnarja P. Nielsso na iz leta 1981. Z zbranimi podatki etnične sestave prebivalstva posameznih (nacionalnih) držav sem jasno ugotovil, da v svetu v zadnjih desetletjih rahlo upada število povsem homogenih (»idealnih«) nacionalnih držav, močno narašča število manj homogenih nacionalnih držav, upada število vmesnih nenacionalnih držav ter narašča število »večnacionalnih« oziroma t. i. multikulturnih držav. Pri tem so še posebej na udaru (z nastajanjem vzporednih družb) najrazvitejše evropske države, kot so Velika Britanija, Francija, dežele Beneluksa in skandinavske države, kjer se narodnostna in rasna sestava prebivalstva najhitreje spreminjata, ter druge zahodno-civilizacijske države, kot so ZDA, Kanada, Avstralija, Nova Zelandija in tudi z nafto bogate države Perzijskega zaliva, kjer je veliko tuje delovne sile. Priča smo tudi »klasičnim« spremembam s pomočjo demografije.

A imate kakšen primer posebej v mislih?

V prejšnjem stoletju so Albanci na ozemlju nekdanje Jugoslavije z visoko rodnostjo postopoma utrdili prevladujoč položaj na Kosovu, ki ga niti represivni organi srbske države niso mogli preprečiti. Posledično so Albanci kot večinsko prebivalstvo v pokrajini s pomočjo mednarodne skupnosti dosegli odcepitev od Republike Srbije in nastanek samostojne Republike Kosovo. Znani nemški novinar in publicist Viktor Meier je v svoji knjigi Zakaj je razpadla Jugoslavija zapisal, da je bilo še leta 1939 »razmerje med Srbi in Albanci na Kosovu 40 : 60. Po ljudskem štetju leta 1981 pa so Albanci z 1,23 milijona prebivalcev sestavljali že 77,5 odstotka prebivalstva Kosova.« Danes je 95 odstotkov prebivalstva Kosova albanskega etničnega porekla. Podoben, a kljub temu nekoliko drugačen je primer polotoka Krim in vzhodne Ukrajine. Če ne bi na Krimu in v vzhodni Ukrajini (Donbas) prevladovalo rusko ali rusificirano prebivalstvo, Putinova Rusija Krima niti približno ne bi mogla priključiti Ruski federaciji, niti ne bi moglo priti do nastanka marionetno samostojnih pro-ruskih republik Lugansk in Donetsk. No, pri čemer slednji verjetno niti ne bi nastali, če ne bi bilo ruskega vpletanja ...

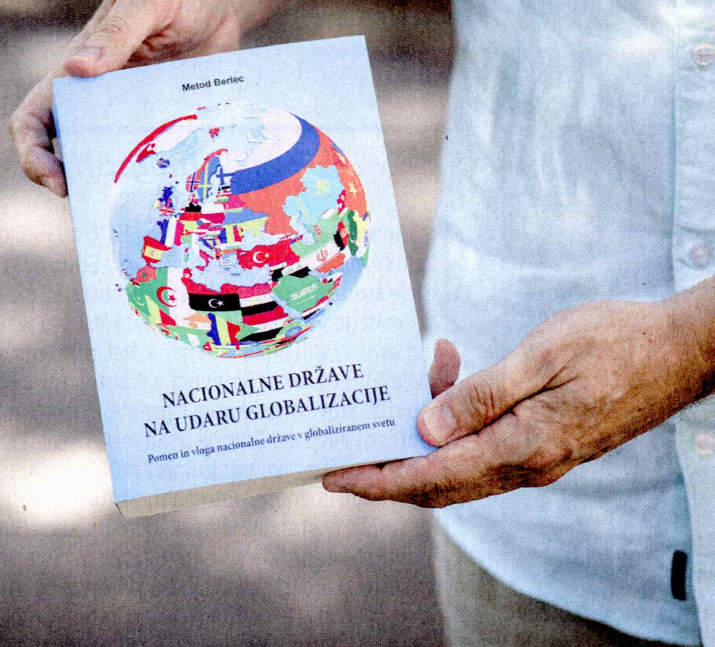
Opozarjate, da se tudi tradicionalne zahodnoevropske države, kot so Velika Britanija, Španija in Francija, soočajo s prebujenimi regionalnimi nacionalizmi in zahtevami Škotov, Kataloncev, Baskov Bretoncev, Korzičanov in drugih po življenju v svojih samostojnih državah znotraj EU-ja.

To je v zadnjih letih povsem vidno. Znani nizozemski politolog in sociolog Jan Aart Scholte je pred dobrima dvema desetletjema zapisal, da obstajata dve razlagi, kako globalizacija prispeva k porastu etničnih in nacionalnih gibanj. Po prvi je globalizacija zmanjšala relativno moč držav tako, da le-te težje dušijo zahteve etničnih in nacionalnih gibanj znotraj svojih državnih meja. Po drugi strani pa etnična in nacionalna gibanja za dosego svojih ciljev (bolj ali manj) uspešno izkoriščajo nadnacionalna omrežja, da s svojim vplivom pritiskajo na posamezne države.

Vrsta podobnih primerov je tudi druge ...

Drži. Ne samo v Evropi, ampak tudi na drugih celinah, le s to razliko, da marsikje do oblikovanja nacij šele prihaja. Nedvomno si bodo tudi Kurdi na Bližnjem vzhodu še naprej prizadevali, da bi dobili svojo lastno državo. Ali jim bo to uspelo,

V svetu v zadnjih desetletjih rahlo upada število povsem homogenih (»idealnih«) nacionalnih držav, močno narašča število manj homogenih nacionalnih držav, upada število vmesnih nenacionalnih držav in narašča število »večnacionalnih« oziroma t. i. multikulturnih držav.



Evropejci imamo že dovolj težav sami s seboj. Ni nam treba uvažati še tujih problemov in konfliktov.

Immigrant Nations (2011) in Freedom of the Border (2021). V nasprotnem primeru lahko pride do kaosa, anarhije, konfliktov, pojava verskega radikalizma in terorizma (v zadnjem času predvsem islamskega) ter posledično nastanka različnih vrst nacionalizmov, v končni fazi pa celo do razbitja ali propada posamezne (evropske) nacionalne države.

Zapisali ste, da če evropske politične elite ne bodo znale prisluhniti tem ugovoritvam, se Evropi nedvomno slabo piše, pri čemer je na udaru predvsem Zahodna Evropa in velika zahodnoevropska mesta.

Drži. Zgodi se nam lahko scenarij »libanonizacije«, o kateri je v svoji knjigi The End of the Nation-State pred tremi desetletji pisal nekdanji francoski diplo-

paje v tem trenutku težko napovedati, saj so razdeljeni med različne države. Je pa to leta 1993 v severni Afriki uspelo Eritrejem z odcepitvijo od Etiopije in Južnemu Sudanu od Sudana leta 2011. A praktično takoj zatem je sledila državljanska vojna znotraj te novo nastale države med dvema glavnima etničnima skupinama za prevlado v državi. To dodatno potrjuje, da so plemensko, nacionalno in versko heterogene države (recimo Sirija, Irak, Afganistan, Libija ...) večinoma bolj nestabilne kot nacionalno homogene države.

So pa dolgo časa za primer uspešne multietnične družbe veljale Združene države Amerike. Še vedno so prva velisila sveta.

To vsekakor drži. A družbena kohezivnost ameriške družbe, ameriškega talilnega lonca je čedalje manj uspešna, saj prevladujoča anglo-ameriška protestantska kultura zaradi močnega priseljevanja iz Latinske Amerike, Azije in Afrike slabi, na kar je že leta 2004 opozoril znani ameriški politolog Samuel P. Huntington v svoji knjigi Who are we? The Challenges to America' Identity. Ne nazadnje na to kaže dogajanje v zadnjih desetletjih, še posebej v zadnjih letih.

In kaj je nauk tega? Se pravi nauk vaše doktorske disertacije oziroma knjige Nacionalne države na udaru globalizacije?

V prvi vrsti to, da morajo posamezne nacionalne države, pri tem imam v mislih predvsem evropske države, s svojimi oblastnimi pristojnostmi poskrbeti, da so migracije pod nadzorom in prilagojene zmognostim nacionalnih držav za integracijo, socializacijo in počasno asimilacijo tujerodnih priseljencev. V »izpraznjenju« evropski prostor namreč dnevno z

(legalnimi in nelegalnimi) migracijami »vpadajo« tuja ljudstva iz Afrike in Azije. Kot drugo pa to, da bo le večja lastna rodnost ohranila sedanji sistem evropskih nacionalnih držav in s tem njihovo stabilnost. Evropejci imamo že dovolj težav sami s seboj, ni nam potrebno uvažati še tujih problemov in konfliktov.

No, glede na dogajanje v zadnjih letih, tudi aktualno dogajanje v zahodnoevropskih državah, nemire v Veliki Britaniji, levičarske vlade tega niti približno ne upoštevajo, prej nasprotno. V konkretnem primeru celo zatirajo angleške domoljube, ki opozarjajo na umore, kriminal, kaos, ki se jim je zgodil zaradi pretiranih migracij, zaradi t. i. zamenjave prebivalstva.

Zato pa je izredno pomembna politika nadzorovanega priseljevanja, ki ne sme presegati absorpcijskih zmognosti posameznih nacionalnih držav. O tem podrobno piše nizozemski politolog in sociolog Paul Scheffer v svojih knjigah, kot so The Open Society and its Immigrants, ki je izšla leta 2010, ali pa v knjigah

NOVA ZNANSTVENA MONOGRAFIJA!

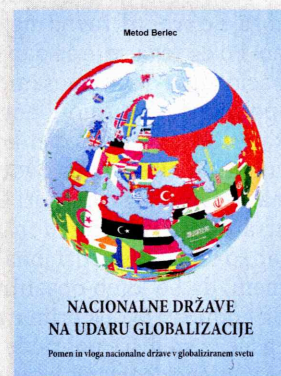
NACIONALNE DRŽAVE NA UDARU GLOBALIZACIJE

AVTOR: METOD BERLEC

Knjiga pomembno bogati slovenski družboslovni prostor s politološko-sociološkim vpogledom v nastanek narodov, držav in vplivov globalizacije na sodobne nacionalne države.

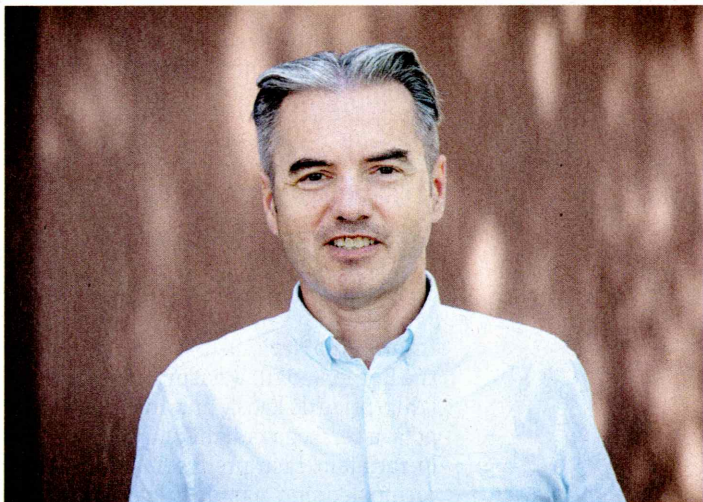
Obseg: 518 strani,
format: 15,5 x 21,5;
mekha vezava z zavihki;

Cena: 38,00 €



VSEKnjige.si

Kontakt za naročila: legimusmb@gmail.com ali info@vseknjige.si,
ali po telefonu 080 34 77, kupite jo lahko v knjigarni Vseknjige.si
v ljubljanskem BTC (Hala A, vhod A2).



mat Jean-Marie Guéhenno. V poglavju »The Lebanization of the World?« Guéhenno izpostavlja primer Libanona in njegovega glavnega mesta Beiruta. Le-ta je po drugi svetovni vojni, po ustanovitvi Izraela, z odprtimi rokami sprejel palestinske begunce, ki so bili večinoma islamske veroizpovedi. S tem pa se je spremenilo krhko ravnovesje v libanonski družbi v prid muslimanov, kristjani so postali manjšina. Sledila je petnajstletna državljanska vojna, ki je trajala od 1975 do 1990. Med seboj so se za oblast spopadle različne etnične in verske skupnosti, ki so vzpostavile vsaka svojo milico oziroma vojsko. Centralna oblast je praktično razpadla. Bejrut, ki je prej spominjal na cvetočo bližnjevzhodno Nico, je bil v veliki meri uničen in razdeljen na med seboj sovražne četrti. Niti dobra tri desetletja kasneje Libanon ni opazno stabilnejši. Prej nasprotno. Trenutno dogajanje v Angliji in predmestjih številnih velikih zahodnoevropskih mest že kaže znake, ki vodijo v to smer ...

Po drugi strani pa pišete, da so v sodobnem času nacionalne države s svojim upravnim aparatom čedalje učinkovitejše. Da bo kljub opaznim izzivom nacionalna država tudi v prihodnje središče politične moči in oblasti v svetu ...

Drži. S pomočjo sodobnih tehnologij, informacijskih sistemov in varnostno-obveščevalnih struktur bolje in učinkoviteje nadzorujejo svoje državne meje, ozemlje svoje države in celotno družbo. Poleg tega se je še danes moč strinjati s tistimi, ki pravijo, da nacionalna država posamezniku zagotavlja neko širšo družbeno-politično, kulturno-identitetno okolje ter psihološko varnost, v kateri je le-ta del te velike »domače« skupnosti. Zdi se, da zato trenutno niti nobena nadnacionalna pobuda ne ogroža nadvlade nacionalne države – niti Evropska unija, ki deluje predvsem kot strateško zavezništvo in ni razvila kolektivne identitete, ki bi lahko izpodrinila nacionalne identitete držav članic. Zato verjamem, da bo kljub opaznim izzivom nacionalna država v bližnji prihodnosti ostala primarni model politično-teritorialne organizacije in središče politične moči in oblasti v svetu. Na to kaže tudi realistično dogajanje v času pandemije koronavirusa med leti 2020 in 2021, ko so se ljudje v prvi vrsti za pomoč obrnili na (nacionalne) države in ne na neke mednarodne ali nadnacionalne organizacije, ki so se v veliki meri izkazale kot nekakšni »brezzobi tigri«.

Približujete se koncu pogovora. Ukvarjate se tudi s scenariji razvoja državnega sistema v prihodnje ...

Tako je. Pri tem sem predvidel šest različnih scenarijev razvoja držav v prihodnje in s tem povezanimi možnostmi uresničitve: realistični, nacionalistični, civilizacijski, megapolisni, destruktivni in kozmopolisni model.

Biografija

Metod Berlec se je rodil leta 1970 v Ljubljani. Doma je iz centra Kamnika, kjer je odrasčal. Na Filozofski fakulteti v Ljubljani je študiral zgodovino in geografijo in postal profesor zgodovine in geografije. Po končanem študiju je nekaj časa poučeval na osnovni šoli blizu Ljubljane. Več mesecev je vodil obiskovalce po stalni razstavi Slovinci v 20. stoletju v Muzeju novejšje zgodovine Slovenije. Skupaj s prijatelji (in kasneje službeno) je prepotoval večji del Evrope in Severne Amerike. Leta 2001 je začel svojo novinarsko pot najprej na Magu, kjer mu je Danilo Slivnik dal priložnost, nato na uredništvu revije Demokracija, kjer je kmalu postal namestnik, nato pa leta 2002 tudi glavni in odgovorni urednik revije Demokracija. Dve leti je bil hkrati tudi direktor založniškega podjetja Nova Obzorja, ki izdaja revijo Demokracija. Je voditelj oddaje Beremo na televiziji Nova24TV. Leta 2022 je doktoriral na Fakulteti za uporabne družbene študije (FUDŠ). Na tej fakulteti je od leta 2023 pogodbeno predavatelj in asistent za področje komunikologije. Je član Združenja za vrednote slovenske osamosvojitve (VSO), član Združenja novinarjev in publicistov (ZNP), član Slovenskega združenja domoljubnih novinarjev (SZDN) in član sveta Inštituta dr. Jožeta Pučnika. Od decembra 2022 je dobitnik Častnega priznanja Boruta Meška za posebne dosežke na področju novinarstva.

 **Zgodi se nam lahko scenarij »libanonizacije«, o kateri je v svoji knjigi *The End of the Nation-State* pred tremi desetletji pisal nekdanji francoski diplomat Jean-Marie Guéhenno.**

vistični in kozmopolisni model. Od vseh teh se mi zdi najverjetnejši »realistični scenarij«, saj upošteva različne dejavnike, ki delujejo tako na ljudi, narode kot države, in ekskluzivno ne izpostavlja samo enega dejavnika, kot je to recimo v primeru nacionalističnega ali civilizacijskega scenarija, kjer igra glavno (dominantno) vlogo izključno nacionalistična oziroma civilizacijska komponenta. Seveda pa si bralke in bralci Demokracije to lahko podrobno preberejo v moji knjigi Nacionalne države na udaru globalizacije.

In še kakšen nauk za Slovenijo, za slovenske politične elite in za slovensko prebivalstvo?

To, da se moramo zavedati, da v svetu boj za vpliv in moč vseskozi potekata. Ravno zato je za Slovenijo izredno pomembno, da jo vodijo politično in državniško kompetentni ljudje, ki se tega zavedajo in so se sposobni soočiti z izzivi, ki jih močno globaliziran svet prinaša s seboj.

In še za konec. Kje se lahko naroči oziroma kupi vašo knjigo Nacionalne države na udaru globalizacije – Pomen in vloga nacionalne države v globaliziranem svetu?

Knjigo lahko naročite na elektronski naslov legimusmb@gmail.com ali info@vseknjige.si ali naročite po telefonu 080 34 77. Knjigo lahko kupite tudi v knjigarni naše založbe Nova Obzorja vseKNJIGE.si v ljubljanskem BTC (Hala A, vhod A2).

[D]